

Till
Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: m.klimatenheten@regeringskansliet.se
Diarienummer M2021/00830

En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden SOU 2021:21 – remissvar Klimatkommunerna

Om Klimatkommunerna

Klimatkommunerna är en förening med 40 kommuner och en region som medlemmar: Borås, Botkyrka, Boxholm, Eskilstuna, Falköping, Finspång, Forshaga, Göteborg, Helsingborg, Hässleholm, Järfälla, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Lidköping, Linköping, Lomma, Lund, Malmö, Mora, Mölndal, Nynäshamn, Olofström, Region Skåne, Sandviken, Skellefteå, Sollentuna, Stockholm, Säfte, Södertälje, Tyresö, Upplands Väsby, Uppsala, Vellinge, Värmdö, Västerås, Växjö, Åmål, Örebro och Östersund. Medlemskommunernas klimatarbete ligger i framkant i Sverige och världen och Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel. I Klimatkommunernas styrelse finns en politisk bredd och geografisk spridning.

Om utredningen – bakgrund och innehåll

Klimatråtsutredningens syfte är att se över all relevant lagstiftning för att se till att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. I delbetänkandet "En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden" redovisar de hur miljöbalken kan anpassas för att bli ett mer effektivt verktyg i arbetet för att nå Sveriges klimatmål. Utredningens förslag syftar till att förtydliga klimatperspektivet i miljöbalken och att detta ska beaktas i dess tillämpning, längs med hela kedjan från miljökonsekvensbeskrivning till tillsyn.

Underlaget ger en grundlig beskrivning av klimatfrågan och relevanta styrmedelsverktyg. Enligt utredningen bedöms de presenterade förslagen påverka växthusgasutsläppen från år 2025, för att därefter få allt större effekt i takt med att fler verksamheter provas enligt de nya reglerna. Kvantifierade siffror över väntade utsläppsminskningar till följd av förslagen beskrivs dock som mycket osäkra, men kan bli uppemot 1 miljon ton koldioxidekvivalenter per år 2030 och 4 miljoner ton per år 2045. Huvudsakliga förmodade åtgärder beskrivs vara ökad substitution av fossila bränslen med förnybara bränslen och el i tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter samt energieffektiviseringsåtgärder inom energiintensiv industri.

Vidare beskrivs kalkyler över väntade kostnader om 7,5 miljoner kronor per år tillkomma kommunerna i fråga om prövning och tillsyn. Staten beräknas påverkas av högre kostnader genom tillkommande resursbehov och minskande intäkter på grund av skattebortfall.

Utredningens förslag

- Förtydliga att klimat ska ingå i miljöbalkens mål och tillämpning för att minimera klimatpåverkan. För att klimatperspektivet ska genomsyra miljöbalken bör det tydliggöras redan i dess portalparagraf 1 kap. 1 § att det är en förutsättning för en hållbar utveckling att människans påverkan på klimatet minimeras.
- Det ska gå att reglera användning av fossilt bränsle och ställa teknikkraV för att minska växthusgasutsläpp även inom verksamheter som omfattas av EU ETS.
- I miljötillstånd ska det gå att ställa villkor om val av energikälla, teknik, råvaror och material.
- Hushållningsprincipen ska omfatta även material. Dessutom ska återvunnen eller förnybar råvara och material användas i första hand, om detta leder till minskad miljö- och klimatpåverkan.
- Regeringen ska pröva verksamheter som kan ge utsläpp av väsentlig betydelse för klimatmålet. Den så kallade stoppreglen ska kunna användas även vad gäller klimat vid nya tillstånd.
- Klimataspekter ska redovisas och bedömas i hela kedjan, från underlag i en tillståndsansökan till tillsyn.
- Det underlättas för verksamhetsutövare att få ändringstillstånd om syftet är att undvika omprövning för minskade växthusgasutsläpp.
- Utredningen föreslår tillsättning av en särskild utredning med syfte att göra en bred översyn och ge förslag till förändringar av omprövning och tidsbegränsning av tillstånd och villkor. Detta för att förslagen i denna utredning ska få större effekt och utgöra verkningfulla verktyg i miljöbalken.
- Klimatråtsutredningen bör få i uppdrag att göra en översyn av möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på miljön och människors hälsa i miljöbalken. Detta genom en avvägningsregel eller motsvarande, samt lämna författningsförslag kring detta.
- Vidare föreslår utredningen att Naturvårdsverket får i uppdrag att utforma vägledningar om hur klimatpåverkan ska bedömas vid prövning och tillsyn.

Klimatkommunernas synpunkter

Klimatkommunerna vill först och främst betona att ett förtydligande av klimataspekten i miljöbalken är mycket välkommet. För att det klimatpolitiska ramverket, med målet att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, ska nås krävs en kombination av styrmedel. Att lagstiftning går i linje med uppsatta klimatmål är en förutsättning för ett strategiskt klimatarbete. I dagsläget finns inget regelverk som styr industrins utsläpp till att ligga i linje med Parisavtalet. Att klimatpåverkan föreslås ingå i miljölagstiftningen, är därför ett viktigt steg i att effektivisera miljöbalken som styrmedel i klimatarbetet.

- Det är positivt att miljöbalken redan i sin portalparagraf (1:1), samt i de allmänna hänsynsreglerna (2:3, 2:5 och 2:9) förtydligas i relation till klimatpåverkan och utsläpp av växthusgaser. Det är bra att utredningens förslag syftar till att stärka klimatperspektivet i miljöbalkens tillämpning i sin helhet, längs med hela kedjan från MKB till tillsyn. Klimatkommunerna efterfrågar dock att dessa förslag kompletteras med ett förtydligande av att förändringarna, i synnerhet vad gäller portalparagrafen (1:1), även omfattar mindre verksamheter samt verksamheter inom hälsoskydd. Stora, tillståndspliktiga verksamheter, har ofta ett tydligt strukturerat miljö- och klimatarbete, medan små- och medelstora

verksamheter i vissa fall har ett annat fokus och färre resurser. Detta kan förtydligas i föreskrifter och vägledningar, för att poängtera att utredningens förslag gäller samtliga verksamheter som omfattas av miljöbalken.

- För att implementera de föreslagna förändringarna, framförallt för att säkerställa att förslaget till ändring i miljöbalkens portalparagraf genomsyrar alla tillståndprocesser, behöver kommuner och andra aktörer vägledningar och kunskapshöjande åtgärder. Utredningen föreslår att Naturvårdsverket får i uppgift att utforma vägledningar för bedömning av verksamheters och åtgärders växthusgasutsläpp vid tillståndsprövning och tillsyn. Klimatkommunerna vill understryka vikten av att de föreslagna författningsförändringarna kompletteras med vägledande insatser för att underlätta och tydliggöra tillämpningen av miljöbalken i dess klimatanpassade form. Vägledningar bör även ge stöd för information och förebyggande insatser vid tillsyn.
- Det är viktigt att ekonomiska incitament, exempelvis i form av statliga investeringsstöd, fortsatt finns tillgängliga för att stötta omställningen i stort och verksamheters arbete med minskad klimatpåverkan.
- Klimatkommunerna ställer sig positiva till förslaget att utredningen bör få i uppdrag att fortsatt utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på miljö och människors hälsa i miljöbalken genom en särskild avvägningsregel eller motsvarande. Hur dessa avvägningar ska göras så att klimatomställningen går hand i hand med biologisk mångfald bör tydliggöras.
- Klimatkommunerna vill påpeka vikten av ett systemperspektiv i miljöbalken. Hur kan miljöbalken hjälpa till att skapa hållbara energisystem till exempel? Hur görs avvägningar vad gäller bästa teknik och systemperspektiv? Ett tydligt exempel är utbyggnad av fjärrvärme (bäst ur systemperspektiv) kontra värmepumpar (bäst för enskild). Vägledningar bör tydliggöra hur avvägningar ska ske vad gäller bästa möjliga teknik.
- De lagändringar som föreslås innebär ökade kostnader för kommuner. Denna typ av handläggning är skattefinansierad vilket innebär att kommunernas anslag behöver öka i motsvarande grad.
- Utredningens förslag innebär på sikt minskade utsläpp från industrin. Detta i sin tur innebär att svensk industri behöver färre utsläppsrätter. Klimatkommunerna vill lyfta att staten bör säkerställa att det antal utsläppsrätter som svensk industri minskar med inte hamnar på marknaden för utsläppsrätter.
- För att de föreslagna förändringarna i miljöbalken ska vara effektiva verktyg i praktiken, föreslås en särskild utredning med syfte att se över omprövning och tidsbegränsning av tillstånd. Klimatkommunerna vill understryka vikten av att redan tillståndsgivna verksamheter, som genererar stora växthusgasutsläpp och därmed försämrar Sveriges utsikter att nå klimatmålet till 2045, också ska tillståndsprövas enligt föreslagna förändringar i miljöbalken. Klimatkommunerna ställer sig vidare positiva till att tillstånd bör tidsbegränsas som ytterligare incitament för verksamheter att reducera sina växthusgasutsläpp.

För styrelsen

Lennart Bondeson, ordförande i Klimatkommunerna